

Rozwój myśli geograficznej w Polsce


Czas trwania:

18 sierpnia 2014 – 7 grudnia 2014
przedłużona do 22 stycznia 2015 roku

Autorzy:

Prof. dr hab. Antoni Jackowski
Instytut Geografii i Gospodarki
Przestrzennej Uniwersytetu
Jagiellońskiego,
Polskie Towarzystwo Geograficzne

dr Małgorzata Taborska
Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego



**ROZWÓJ
MYŚLI
GEOGRAFICZNEJ
W POLSCE**

**THE DEVELOPMENT
OF GEOGRAPHICAL
IDEAS IN POLAND**

9/08 - 7/12/ 2014

Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego
ul. Jagiellońska 15 w Krakowie
poniedziałek - sobota 10.00 - 15.00
środa, niedziela NIECZYNNE
wstęp wolny

The Jagiellonian University Museum
15 Jagiellońska Street, Cracow
Monday - Saturday 10 a.m. - 3 p.m.
Wednesday, Sunday CLOSED
Saturday 10 a.m. 12 a.m.
admission free

Wystawa towarzysząca Konferencji Regionalnej Międzynarodowej Unii Geograficznej
Kraków (18-22 sierpnia 2014)
Exhibition accompanying the International Geographical Union's Regional
Conference in Kraków (18-22 August 2014)



SPIS TREŚCI

1. Miejsce
2. Koncepcja wystawy – wielowarstwowe przedstawianie informacji:
 - a. informacje ogólne: wprowadzenie i eksponaty
 - b. plansze tematyczne
 - c. szczegółowe informacje - katalog
 - d. prezentacje multimedialne
3. Eksponaty
4. Prezentacja wystawy
5. Lekcje muzealne
6. Adresaci wystawy
7. Wernisaż
8. Konferencja Regionalna Międzynarodowej Unii Geograficznej
9. Reportaże i recenzje
10. Odbiór wystawy

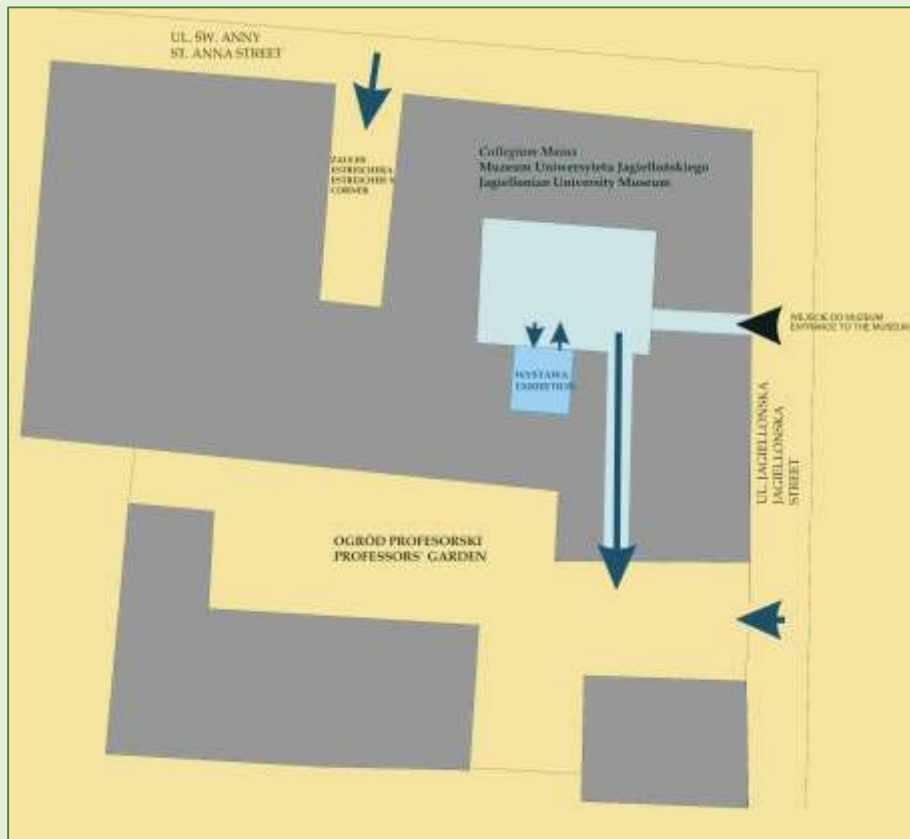
Miejsce:

Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego,
Kolegium Maius,
Kraków, ul. Jagiellońska 15



Główną część wystawy stanowiła ekspozycja
umieszczona w salach Kolegium Maius.

[link do strony wystawy – opis sal](#)



Wystawa prezentowana była w trzech miejscach:
salach ekspozycji czasowych Muzeum,
w przyległym *Ogrodzie Profesorskim* i w *Zaułku Estreichera*.

Na planszach
w *Ogrodzie Profesorskim*
pokazano zagadnienia
z okresu 1918-1939
oraz II wojny
światowej.

Na planszach
w *Zaułku Karola Estreichera*
zapoznać się
można było
ze współczesną
geografią polską
(po 1945 roku).



[link do strony wystawy – ekspozycje plenerowe](#)

Wielowarstwowe przekazywanie informacji



Informacje wprowadzające widza w konstrukcję wystawy. Wykaz sal z informacją o wydarzeniach historycznych i politycznych, które wtedy zachodziły. Pomaga umiejscowić zwiedzającym fakty z historii geografii w czasie.

Historia opowiadana obiektami:

Początki czasopism geograficznych. W tle pierwszy globus z mapą polskojęzyczną oraz przyrządy używane do pomiarów w katedrach Uniwersytetu Jagiellońskiego.

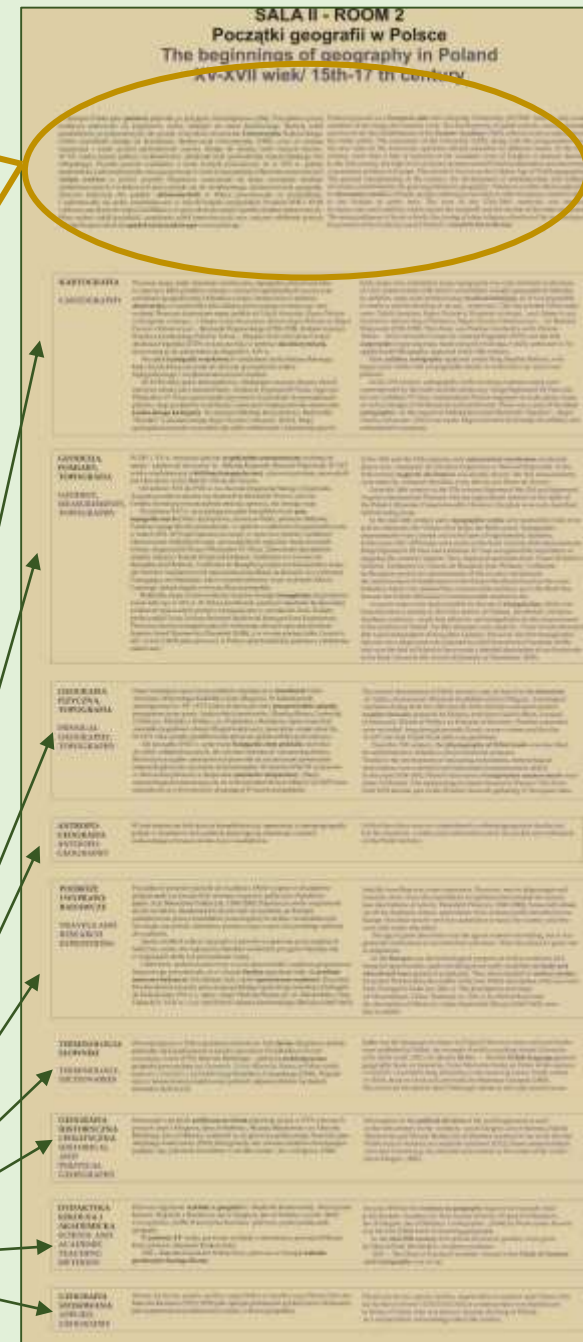
Książki pisane przez XIX-wiecznych podróżników z wypraw badawczych i awanturniczych.

Pierwsze towarzystwa naukowe prezentowane przez roczniki, sprawozdania i przyrządy używane do badań terenowych.



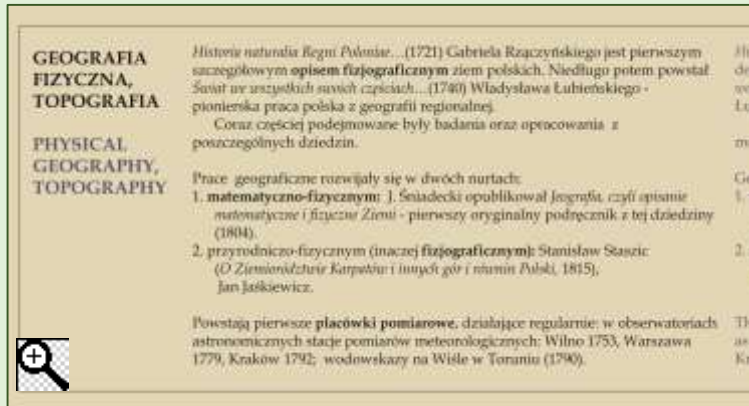
Stopniowe przekazywanie informacji

Ogólne informacje o sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej Rzeczypospolitej w omawianym okresie



Pogrubioną czcionką zaznaczono krótkie informacje, pozwalające widzowi uzyskać obraz bez wczytywania się w tekst. Hasła te pokazują najważniejsze fakty polityczno-gospodarczo-społeczne dla rozwoju geografii oraz opisujące stan danej dyscypliny.

Krótką informacją o stanie i rozwoju głównych dyscyplin tworzących obecnie geografię jako naukę akademicką



Stopniowe przekazywanie informacji

Bardziej obszerne informacje zawarte są w katalogu:

*Dzieje geografii polskiej do 1945 roku/
Antoni Jackowski*

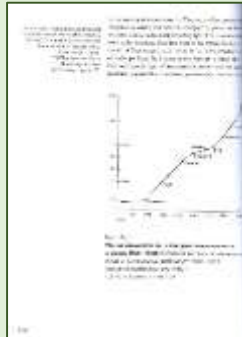
opis rozwoju geografii jako nauki akademickiej, przegląd najważniejszych starodruków, książek, wkład Polaków w poznawanie świata, rozwój dydaktyki geografii.

*Rozwój instrumentów, przyrządów i pomiarów/
Małgorzata Taborska*

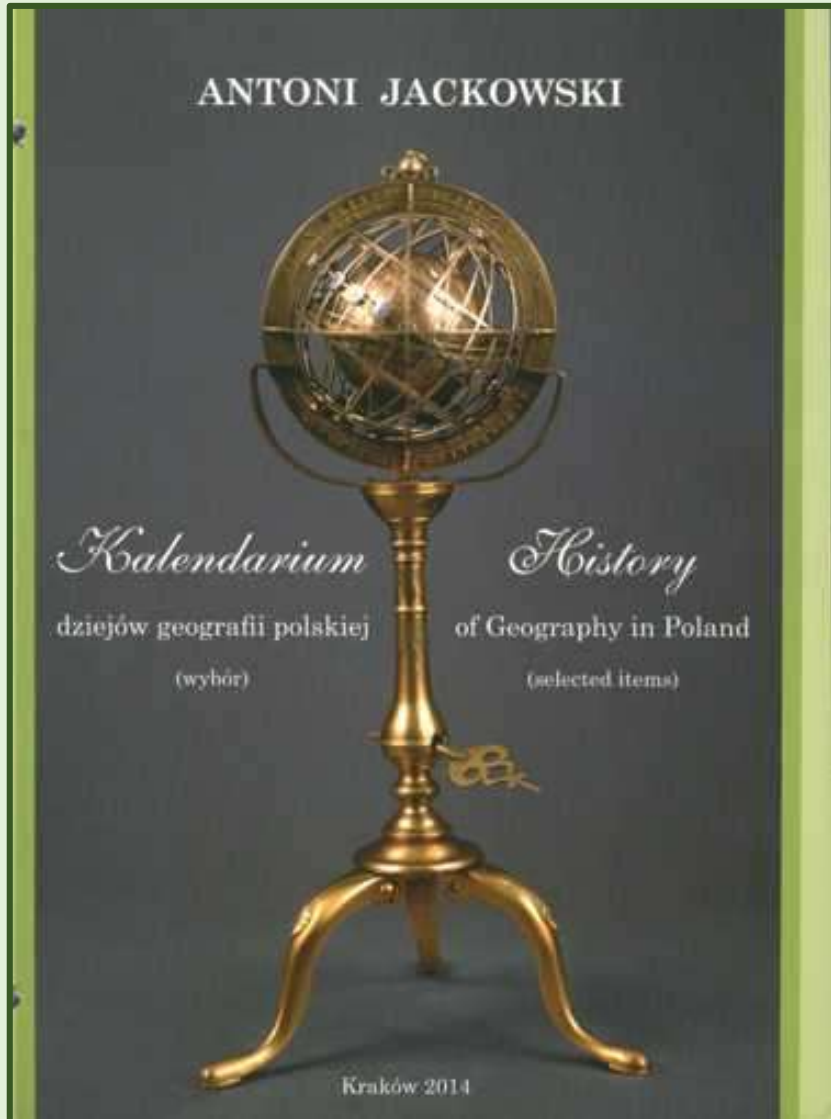
kształtowanie się warsztatu badacza w kolejnych epokach. Jak tworzyła się mapa stanowiąca narzędzie analizy danych przestrzennych: połączenie kartografii (obrazu) z geodezją (pomiar) w mapę topograficzną, rozwijanie się map tematycznych. Pokazany jest również rozwój narzędzi pomiarowych i pomiarów w Polsce na tle Europy Zachodniej, polskich wytwórni przyrządów, sieci obserwatoriów i stacji pomiarowych. Opisane są zmiany metodyki nauczania geografii m. in. wprowadzanie przyrządów dydaktycznych.



CONTENTS	SPIS TREŚCI
Empire of Signs Foreword	Krzysztof Stopka Przedmowa
State of Signs Foreword	Marek Dębski Przedmowa
Antoni Jackowski History of geography in Poland 1900-1983	Antoni Jackowski Dzieje geografii polskiej do 1945 roku
Małgorzata Taborska Development of geographic instruments, devices, and measurements	Małgorzata Taborska Rozwój instrumentów, przyrządów i pomiarów
Esauwron The development of geographical ideas in Poland	Wiesława Rozwój myśli geograficznej w Polsce
Acknowledgements	Podziękowania
List of objects	Spis eksponatów
Objects	Eksponaty
Table of contents for CD	Zawarnie CD



Stopniowe przekazywanie informacji



Dla osób zainteresowanych szczegółowymi informacjami przygotowano dwa opracowania:

Kalendarium dziejów geografii polskiej
w formie osobnej książki

Bibliografia historii geografii polskiej
na płycie CD załączonej do katalogu wystawy

Prezentacje multimedialne

Polscy odkrywcy i podróżnicy

Polish discoverers and travellers

Antoni Jackowski i Małgorzata Taborska

Uczestnicy motocyklowej wyprawy dookoła Europy: W. Kowarzyk i J. Wachtel 1933 rok.

Participants motorcycle trip around Europe: W. Kowarzyk i J. Wachtel, 1933.

Ilustrowany Kurjer Codzienny



s travel accounts or observations were usually



He stayed there for three years, and the Malgash tribes hailed him the highest king, but the French dismissed him, as they disliked his idea to create an independent state. He returned to Madagascar in 1785, and was killed when fighting with the French.

Półgodzinna prezentacja poświęcona była wkładowi, jaki Polacy wnieśli w poznawanie różnych regionów kuli ziemskiej. Pokazane były różne formy podróży – od wypraw dyplomatycznych Benedykta Polaka po badania Arktyki w XX w.

Przygotowana przez prof. Jacka Kozaka, dr Natalię Kolecką i dr Dominika Kaima z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej prezentacja pokazuje mapy numeryczne i System Informacji Geograficznej GIS, będący współczesnym narzędziem analizy, używanym w geografii.



Eksponaty:

- a. instrumenty naukowe
- b. starodruki i książki
- c. mapy
- d. grafiki
- e. stanowiska interaktywne
- f. etalaż

[link do strony wystawy - obiekty](#)



Na wystawie pokazano prawie 150 przyrządów naukowych. Większość pochodzi z zasobów Uniwersytetu Jagiellońskiego, obecnie wchodzi w skład kolekcji Muzeum. Wiele z nich to pamiątki po profesorach.

Najcenniejszym obiektem był „Złoty Globus Jagielloński” czyli mechaniczny zegar ze sferą armilarną z 1510-1520 roku. Na centralnie umieszczonej kuli wyryta jest mapa. Jest to najstarsza znana obecnie mapa globusowa, na której znajduje się nazwa *Ameryka*. Pikanterii dodaje fakt, że umieszczona jest na południe od Indii, w miejscu bliższym obecnej Australii. Przyrząd należał do profesora Jana Brożka, podobnie jak leżące obok astrolabium. Na szybie naklejona była mapa przerysowana z globusa w końcu XIX wieku przez Tadeusza Estreichera. W stałej ekspozycji przyrząd znajduje się w skarbcu Muzeum, oglądany z dużej odległości. Wystawa dawała unikatową możliwość podziwiania obiektu z bliska.



Wystawa była okazją do podziwiania obiektów dostępnych na co dzień dla nielicznych widzów. Zazwyczaj obiekty prezentowane są w ekspozycji historycznych przyrządów naukowych, która nie należy do głównego ciągu zwiedzania Muzeum UJ. Blisko połowa instrumentów została wyjęta z magazynów.

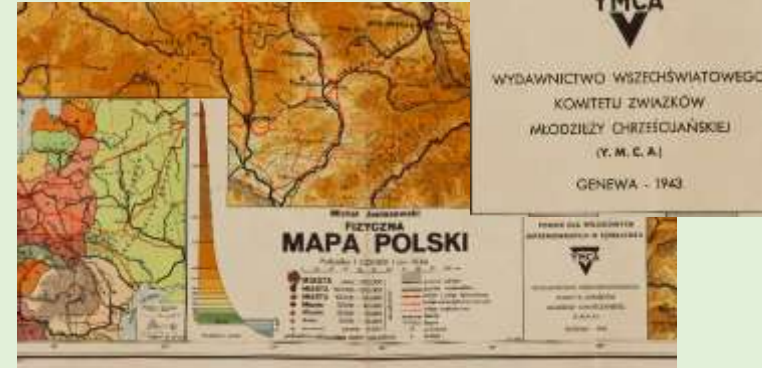
[link do strony wystawy – instrumenty naukowe](#)

Prezentowane mapy (52 egzemplarze) pochodziły ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, Archiwum UJ i Zbiorów Kartograficznych Instytutu Geografii UJ.

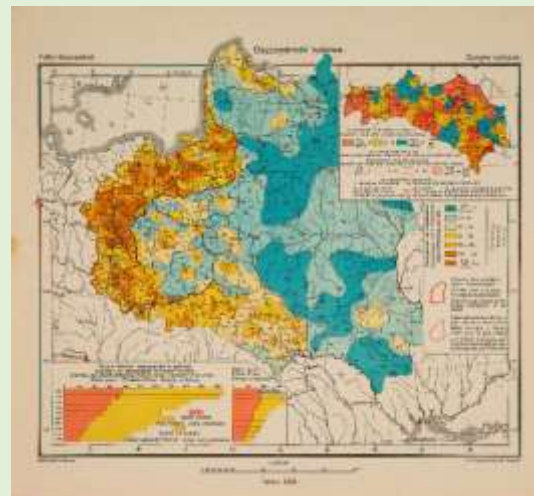
[link do strony wystawy - mapy](#)



Wśród map, obok tych najstarszych, pokazano dwie unikatowe mapy rękopiśmienne i rzadko spotykane wydawnictwa z czasów II wojny światowej.



Geograficzno-statystyczny atlas Polski (E. Romer, 1916). Na jego podstawie ustalano przebieg granic Polski na Kongresie Pokojowym po I wojnie światowej. Za atlas Austriacy wydali na Romera karę śmierci.

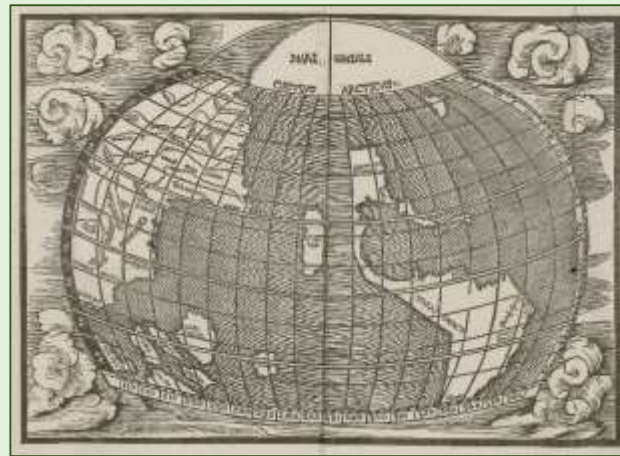


Jedna z wczesnych ściennych map szkolnych. Wydana w Krakowie w 1874 roku.

Starodruki, książki i czasopisma (126 egzemplarzy) wypożyczone zostały z Biblioteki Jagiellońskiej i Biblioteki Nauk Przyrodniczych UJ



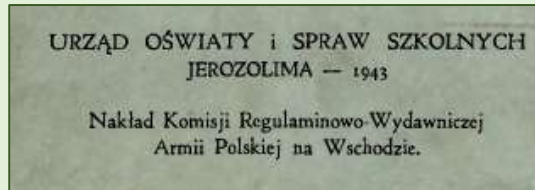
Stanisław Staszic, *O ziemiórództwie Karpatów i innych gór i równin Polski*, 1815 r.



Jan ze Stobnicy *Introductionum compediosum...*, 1506 r. Pierwsza mapa Ameryki w polskiej literaturze.



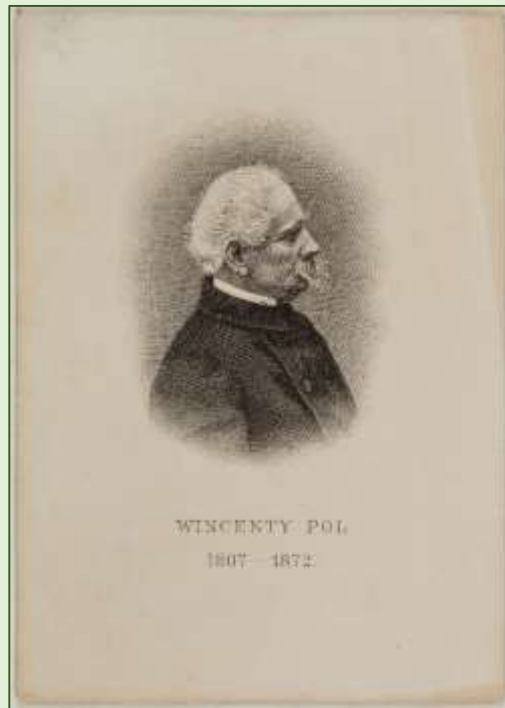
Hilarion Karpiński, 1766 r. *Leksykon geograficzny ...*, Pierwszy leksykon polskojęzyczny. Baza terminologii geograficznej z tego okresu.



Książki wydane w czasie II wojny światowej. Obok podręczników do nauki topografii i geografii dla wojska, pokazano również trzy książki z serii *Ziemie Powracające*, wydane przez Wydawnictwo Konwentu Organizacji Niepodległościowych, Tajne Wojskowe Zakłady Wydawnicze AK w Warszawie. Przechowywane są w Bibliotece Jagiellońskiej jako druki pod specjalnym nadzorem.

[link do strony wystawy- książki i starodruki](#)





Uzupełnieniem były grafiki i zdjęcia



Niektóre z przyrządów były pamiątkami po profesorach: zapisywane testamentem Akademii, inne zostały podarowane przez spadkobierców.



Chronometr (1787-1796) podarowany Janowi Śniadeckiemu (1756-1830) przez Stanisława Augusta Poniatowskiego, przekazany przez spadkobierców do Akademii Krakowskiej.



Torquetum (z 1492 r.) – zapisane testamentem przez prof. Marcina Bylicę (1433-1493) dla Akademii Krakowskiej.

Altyometr (pocz. XX w.) i klinometr (1920-1940) - należały do prof. Jerzego Smoleńskiego (1881-1940), geografa zamęczonego przez hitlerowców w Sachsenhausen, podarowany przez jego syna do Muzeum UJ.



Złoty Globus Jagielloński (1510-1520) z zapisu prof. Jana Brożka (1585-1652).

Cyrkiel proporcjonalny (1664 r.), należał do prof. Kacpra Ciechanowskiego (?-1669) z matematyki i geometrii przysięgłego profesora.



Stanowiska interaktywne

Uzupełnieniem wystawy były stanowiska interaktywne (5 sztuk), prezentujące wybrane zagadnienia. Łamały one konwencję klasycznej „niedotykalnej wystawy”.



Stereoskop do oglądania zdjęć lotniczych – podstawy do sporządzania ortofotomap czy map fotogrametrycznych.



Wszystkie stanowiska zostały zaprojektowane i wykonane w Pracowni Konserwacji Metalu Muzeum UJ, przez Pana Stanisława Tarnowskiego. Ich uzupełnieniem było triquetrum wykonane na wzór przyrządu Mikołaja Kopernika, umieszczone na dziedzińcu Kolegium Maius oraz stanowiska geograficzne w umieszczonej po sąsiedzku wystawie interaktywnej *Wszystko ... jest liczbą*, poświęconej matematyce.

Model poziomnic – kiedyś popularny w pracowniach szkolnych, obecnie zastąpiony przez prezentacje multimedialne.

Wśród współczesnych elementów etalazu zastosowano również oryginalne meble stanowiące niegdyś wyposażenie laboratoriów i gabinetów.

Wiele z przyrządów eksponowanych było na własnych, zachowanych do dziś statywach.



XIX w.



XIX w.



XVII w.



XVIII w.



lata 1930-te



lata 1950-te



XIX w.

Przedstawienie ekspozycji:

- a. Mapa jako narzędzie pracy geografa
- b. Początki geografii w Polsce
- c. Początki nowożytnej geografii polskiej
- d. Rozwój geograficznych szkół polskich – specjalizacja w nauce
- e. Geografia szkolna
- f. Sprawy społeczne, stowarzyszenia i okres II wojny światowej – ekspozycja plenerowa
- g. Geografia współczesna - ekspozycja plenerowa



Sala I. Mapa jako narzędzie pracy geografa



Pokazano powstawanie mapy od zdjęcia lotniczego do mapy fotogrametrycznej, przyrządy geodezyjne i kartograficzne oraz Geograficzny System Informacyjny GIS – nowoczesny sposób analizy przestrzennej.

[link do strony wystawy- sala I](#)

Instrumenty pomiarowe używane do pozyskiwania danych oraz mapy tematyczne, będące narzędziem analizy przestrzennej.



Aktynometr do pomiarów promieniowania bezpośredniego.



Sala II. Początki geografii w Polsce



Sala przedstawiała prapoczątki geografii w naszym kraju (okres do końca XVII wieku). Powstały wtedy pierwsze opisy kraju (m. in. Jana Długosza), mapy drukowane (Bernarda Wapowskiego). Jest to tzw. *złoty okres geografii polskiej* przypadający na okres świetności Akademii Krakowskiej (XVI w.) i dynamiczny rozwój szkół innowierczych.

Drugi czasokres obejmuje wiek XVIII. Intensywnie rozwijało się miernictwo, za rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego wprowadzano reformy: powszechny pomiar kraju, przebudowa systemu informacji o państwie oraz systemu oświaty, modernizacja służb topograficznych, policyjnych etc.

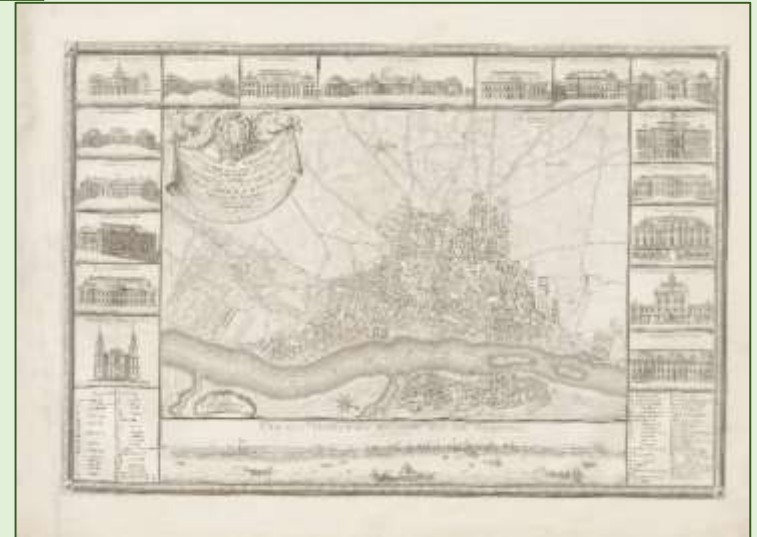
[link do strony wystawy- sala II](#)



Reformę Komisji Edukacji Narodowej zasygnalizowano przez prace Hugo Kołłątaja, Jana Śniadeckiego i Stanisława Staszica.



Pokazane starodruki obejmowały m. in. pierwszy opis naszych ziem, dzieła Macieja z Miechowa, Jana ze Stobnicy i Jana z Głogowa pierwsze doniesienia o Nowym Świecie.



Mapa *Carte de la Pologne* G.A. Rizzi-Zannoni z 1772 roku jest opracowaniem kompleksowym kraju na bazie osnowy matematycznej. Doskonale podsumowuje ona wkład rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego w tworzenie bazy danych o kraju. Mając zbiór informacji i dokładne mapy topograficzne można było kreślić mapy statystyczne. Były to już mapy tematyczne – narzędzia analizy danych przestrzennych.

Sala III. Początki nowożytnej geografii polskiej



W czasie kiedy Polska przeżywała czas zaborów, na świecie geografia formalizowała się w naukę akademicką. Również i na naszych ziemiach widać było taką tendencję – efektem było powołanie w Krakowie drugiej na świecie po Berlinie katedry geografii. Prowadzono też systematyczne pomiary meteorologiczne i geologiczne kraju. Organizowało się również życie naukowe: towarzystwa naukowo-badawcze, czasopiśmiennictwo, wycieczki terenowe. Największy jednak wkład w geografję światową mieli polscy podróżnicy i odkrywcy. Początkowo byli to głównie zesańcy na Sybir i uciekinierzy z kraju, pod koniec XIX w. i na początku XX w. przeważały wyprawy naukowo-badawcze.

[link do strony wystawy – sala IIII](#)



Praca Józefa Piłsudskiego z 1910 r., pisana pod pseudonimem Z. Mieczysławski. Początki geografii wojskowej.



Mapa z kilkutomowego dzieła Joachima Lelewela *Géographie du Moyen Age* (1852-1857) zapoczątkowującej rozwój geografii historycznej.

Ziemia - przykład czasopisma geograficznego z tego okresu.



Pierwsza katedra geografii w Polsce, druga na świecie ...

...O stanie upadku geografii w Polsce w owym okresie [koniec XIX w.] świadczy przede wszystkim ten fakt, że światowej miary myśliciel geograficzny, jakim był Wincenty Pol, wszedł do Panteonu kultury polskiej jako poeta...

Eugeniusz Romer Rozmyślenia na tematy regionalne. 1948



Zasygnalizowanie dorobku geograficznego Wincentego Pola: pokazano m. in. drukowaną wersję wykładu inaugurującego działalność Katedry (to ideologiczna podstawa geografii polskiej po dziś dzień) czy *Pieśń o Ziemi Naszej* - wierszowaną geografiją naszego kraju, pozwalającej utrzymać jedność narodu pomimo zaborów.

WINCENTY POL I PIERWSZA KATEDRA GEOGRAFII W POLSCE
WINCENTY POL AND THE FIRST CHAIR OF GEOGRAPHY IN POLAND



...Główną i najważniejszą z przyczyn, dla której w roku 1847 w Warszawie utworzono pierwszą katedrę geografii, były...
 ...The main and most important reason for the establishment of the first chair of Geography in Poland was...

**Przekroczył się, iż to właśnie, na a nie w geografii i w geografii, jedynie jest w...
 ...It was not only in the study of Geography, but in the study of Geography, that...
 ...The study of Geography, in Poland, in the late 18th century, is best evidenced...
 ...The study of Geography in Poland at that time, in the late 18th century, is best evidenced...
 ...The study of Geography in Poland at that time, in the late 18th century, is best evidenced...**

**W 1847 r. Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego wyraził zgodę na utworzenie Katedry Geografii...
 ...In 1847, the Senate of the Jagielloonian University expressed its consent to the...
 ...In 1847, the Senate of the Jagielloonian University expressed its consent to the...
 ...In 1847, the Senate of the Jagielloonian University expressed its consent to the...**

GEOGRAFIA WINCENTEGO POLA



1. Badanie zjawisk i procesów zachodzących w czasie i przestrzeni, ze szczególną uwagą na zmiany w czasie i przestrzeni...
 2. Materiały zbierane, opracowywane i ujęte w całości pod postacią...
 3. Opracowywanie zbiorów danych i procesów, na podstawie...
 4. Wykorzystanie danych jako źródeł informacji o przeszłości i...
 5. Wypracowanie koncepcji i metod naukowych w geografii...
 6. Dążenie do wzbudzenia i podtrzymania zainteresowania...
 7. Zakazywanie udziału w badaniach nad...
 8. Prowadzenie nauki na studiach hydrograficznych, klimatycznych...
 9. Stworzenie zespołu geografów...
 10. Prowadzenie wykładów i kursów...
 11. Dążenie do wzbudzenia i podtrzymania...
 12. Służba państwu...
 13. Prowadzenie geografii...
 14. Prowadzenie geografii...
 15. Prowadzenie geografii...

...O stanie upadku geografii w Polsce w owym okresie [koniec XIX w.] świadczy przede wszystkim ten fakt, że światowej miary myśliciel geograficzny, jakim był Wincenty Pol, wszedł do Panteonu kultury polskiej jako poeta...
 ...The decline of geography in Poland at that time, in the late 18th century, is best evidenced by the fact that the world class geographer, Wincenty Pol, entered the Panteon of Polish Culture as a poet.

1852 - w Warszawie utworzono Katedrę Geografii...
 1853 - utworzenie Katedry...
 1853-1857 - pierwsze...
 1852 - Austria...
 1853 - The Chair...
 1853-1857...
 1852 - Austria...
 1853 - The Chair...

1877 - reaktywacja Katedry...
 1914 - Katedra...
 1917 - Katedra...
 1877...
 1914...
 1917...
 1877...
 1914...
 1917...

Wykazano...
Wykazano...
Wykazano...
Wykazano...







Sala IV. Rozwój geograficznych szkół polskich – specjalizacja w nauce



Po odzyskaniu niepodległości starano się scalić ziemie porozbiorowe w jeden sprawnie funkcjonujący kraj. Przy tworzeniu map trzeba było poradzić sobie z dziewięcioma układami odniesienia. Na wszystkich uniwersytetach i samodzielnych instytucjach naukowych powstały ośrodki geograficzne. Wyraźnie zaznaczył się podział na geografie fizyczną oraz antropogeografię. Charakter tej nauki w czasie dwudziestolecia międzywojennego to: specjalizacja placówek, intensywna akcja wydawnicza, prowadzone z rozmachem badania terenowe i ekspedycje zagraniczne, początki polskich badań polarnych. W trakcie II wojny światowej działaliśmy na polu kartografii, topografii i dydaktyki. Wydawnictwo podziemne „Schronisko” było największym w Europie.

[link do strony wystawy – sala IV](#)



Mapy z książek – przykład ogólnopolskich opracowań z **geografii fizycznej** i **antropogeografii**

Nazwy topograficzne ziem polskich ustalone podczas ogólnopolskiego Zjazdu Geografów (1922 r.)

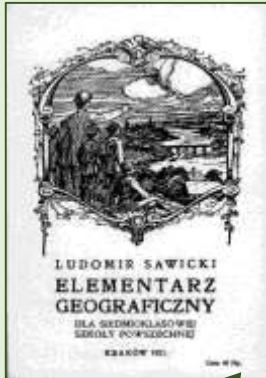


Sala V. Geografia szkolna



Pokazano prace z dydaktyki i metodyki geografii, pierwsze podręczniki i pomoce naukowe. Wiodącym wydawnictwem w okresie międzywojennym była Książnica –Atlas (działająca w jeszcze podczas zaborów) oraz Orbis. Część pomocy dydaktycznych pokazano w poprzednich salach (kierując się względami bezpieczeństwa).

[link do strony wystawy – sala V](#)



Podręczniki

książki i
czasopisma
metodyczne



Do popularnych pomocy dydaktycznych należą globusy.

Globus **Gerarda Merkatora** (1541 r.) jest najstarszym zakupionym dla Uniwersytetu Jagiellońskiego; polskojęzyczne globusy **Jana Felkla** z Roztok k/ Pragi były zalecane przez austriackie ministerstwo do nauki w szkołach (egzemplarz ze szkoły podstawowej z Nowego Sącza, ok. 1900 r.).

OGRÓD PROFESORSKI przy Kolegium Maius

problemy geografii w okresie II wojny światowej, geografia w okresie międzywojennym, następstwa zmiany granic, organizacje geograficzne, życie studenckie.



[link do strony wystawy - planse](#)

WYCIĘDKI ORGANIZOWANE PRZEZ KOLA GEOGRAFÓW
TRIPS ORGANIZED BY THE GEOGRAPHY STUDENTS ASSOCIATIONS

Wycieczka studentów geografii na Dubówkę 20 czerwca 1920 roku. Przewodzący: Ludomir Sawicki, Jerzy Smoleński.
Geography students trip to Dubówka 20 July 1920. The trip leader: Ludomir Sawicki, Jerzy Smoleński.
Źródło: Kolegium Maius UJ

Grupa studentów z Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Jana Kazimierza w Łowiczu na wycieczce do Starego Sarnowa, 1925 r. Kierownicy: Eugeniusz Romer (wzrost od lewej).
A group of students from the Institute of Geography of the Jan Kazimierz University in Lublin on a trip to the Stary Sarnów, 1925. Trip leader: Eugeniusz Romer (left from left).
Źródło: Kolegium Maius UJ

Wycieczka studentów geografii UJ na wycieczkę rzeki Kierstynę, ok. 1930, w towarzystwie Wiktora Ormicki.
Geography students of Jagielloonian University on a trip to the backwater of Kierstynę river, about 1930, in the water: Wiktor Ormicki.
Źródło: Kolegium Maius UJ

Wycieczka autobusowa studentów geografii Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (ok. 1925) w Stawosławie, Kraków, w górze: Mieczysław Litawski.
Geography students of the Stefan Batory University Vilnius on a bus trip (ca. 1925) Mszczynka Litawska, Kraków, waiting at a coal. Mieczysław Litawski.
Źródło: Kolegium Maius UJ

Warszawa 1922, Pawłowski 1945, Miedziński 1945/1, Czyżewski 1949/1, Uniwersyte

Obejście K...
Niekiedy w...
dyscyplin...
doktoran...
Currently, ...
In some ge...
geomorph...
PhD stud...



Instytut Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego, ul. Grodzka 64, 1936 r.



w różnych ośrodkach uczelnianych...
Powstają też kółka naukowe...
in all Polish universities...
to different disciplines...
so associations of geography



Bal Geografów w Instytucie Geograficznym UJ, ul. Grodzka 64, ok. 1930 r.
Geographer's Ball in the Geographical Institute of the Jagielloonian University, 64 Grodzka Street, around 1930.
Źródło: Kolegium Maius UJ



Bal Geografów w Instytucie Geograficznym UJ, ul. Grodzka 64, ok. 1935 r. W środku: J. Smoleński - Dyrektor Instytutu.
Geographer's Ball in the Geographical Institute of the Jagielloonian University, 64 Grodzka Street, around 1935. In the middle: J. Smoleński - Head of the Institute.
Źródło: Kolegium Maius UJ



przemieszczenia kadry
po II wojnie światowej

August Zierhofer (1897-1940), docent w Włocławku
Julian Czyżewski, AK
Józef Wępczyński, AK
Włodzisław Żelazowski, AK
Wanda Rowińska-Powłoniak, AK
Karel Buzacek, C13
Janusz Paszkiński, AK
Julian Blaszczak, AK

Włocławek
 Wydział Geograficzny Uniwersytetu Stefana Batorego w Włocławku
 Włocławek University in Lodz, sister of the journal "Przemysł i Technika"

Lublin
 Wydział Geograficzny UW
 Katedra Geograficznego UW
 Wydział Geograficzny UW, naszytka geografa w Lublinie
 Wydział Geograficzny Uniwersytetu Stefana Batorego w Włocławku

Zamierzali podjąć prace w Polsce
 Władysław Dąbowski (1892-1941), b. asystent Instytutu Geograficznego UW, powołał się na wydział Geograficzny UW, Kraków
 Stanisław Kubiśki (1909-1942), inżynier, prac. PKM, Warszawa
 Edward Kazimierz Korński (1909-1942), asystent geografa UW, prac. Inst. Kult. Poln. Warszawa
 Jerzy Ławickowski (1901-1942), polk WW, geograf, kwaterant Wojennego Instytutu Geograficznego, Warszawa
 Piotr Jan Szwarczyński (1909-1942), asystent geografa UW, naszytka, Warszawa
 Wiktor Machaj da Palena (1905-1942), b. asystent Zakładu Geograficznego UW, prac. Zakładu Geologii i Paleontologii Państwowej Szkoły Wyższej, Łódź; Muzeum Sztuki w Katowicach, wiceprez. MKWD, Łódź
 Stanisław Gęsiński (1905-1942), kwaterant Zakładu Antropologii UW, asystent w procesie przywożenia WW, węgelnik, węgelnik, węgelnik w węgelnik w Włocławku

W Katowicach
 August Zierhofer (1897-1940), docent w Włocławku
 Leon Stefan Batory w Włocławku, Poznań, Włocławek
 Władysław Dąbowski (1902-1942), asystent geografa Uniwersytetu Stefana Batorego w Włocławku, Poznań, Włocławek
 Stanisław Kubiśki (1909-1942), inżynier, prac. PKM, Warszawa
 Edward Kazimierz Korński (1909-1942), asystent geografa UW, prac. Inst. Kult. Poln. Warszawa
 Jerzy Ławickowski (1901-1942), polk WW, geograf, kwaterant Wojennego Instytutu Geograficznego, Warszawa
 Piotr Jan Szwarczyński (1909-1942), asystent geografa UW, naszytka, Warszawa
 Wiktor Machaj da Palena (1905-1942), b. asystent Zakładu Geograficznego UW, prac. Zakładu Geologii i Paleontologii Państwowej Szkoły Wyższej, Łódź; Muzeum Sztuki w Katowicach, wiceprez. MKWD, Łódź
 Stanisław Gęsiński (1905-1942), kwaterant Zakładu Antropologii UW, asystent w procesie przywożenia WW, węgelnik, węgelnik, węgelnik w węgelnik w Włocławku

W Katowicach
 August Zierhofer (1897-1940), docent w Włocławku
 Leon Stefan Batory w Włocławku, Poznań, Włocławek
 Władysław Dąbowski (1902-1942), asystent geografa Uniwersytetu Stefana Batorego w Włocławku, Poznań, Włocławek
 Stanisław Kubiśki (1909-1942), inżynier, prac. PKM, Warszawa
 Edward Kazimierz Korński (1909-1942), asystent geografa UW, prac. Inst. Kult. Poln. Warszawa
 Jerzy Ławickowski (1901-1942), polk WW, geograf, kwaterant Wojennego Instytutu Geograficznego, Warszawa
 Piotr Jan Szwarczyński (1909-1942), asystent geografa UW, naszytka, Warszawa
 Wiktor Machaj da Palena (1905-1942), b. asystent Zakładu Geograficznego UW, prac. Zakładu Geologii i Paleontologii Państwowej Szkoły Wyższej, Łódź; Muzeum Sztuki w Katowicach, wiceprez. MKWD, Łódź
 Stanisław Gęsiński (1905-1942), kwaterant Zakładu Antropologii UW, asystent w procesie przywożenia WW, węgelnik, węgelnik, węgelnik w węgelnik w Włocławku

"Uniwersytety i inne szkoły wyższe, szkoły zawodowe, jak i szkoły średnie były zawsze ośrodkiem polskiego szowinistycznego wychowania i dlatego powinny być w ogóle zamknięte. Należy zezwolić jedynie na szkoły podstawowe, które powinny nauczać jedynie najbardziej prymitywnej rzeczy: rachunku, czytania i pisania. Nauka w ważnych narodowo dziedzinach, jak geografia, historia, historia literatury oraz gimnastyka, musi być zakazana"

Dokument Urzędu do Spraw Rasowo-Politycznych NSDAP ws. szkolnictwa w Generalnej Gubernii z 25 listopada 1939 r.

"Universities and other higher education institutions, vocational schools and secondary schools have always been the centre of Polish chauvinist education and therefore they should be closed altogether. Only elementary schools should be allowed, which should teach only the most primitive things: arithmetic, reading and writing. Teaching in nationally important areas such as geography, history, literary history and gymnastics, must be prohibited"

A document by the NSDAP Office of Racial Policy on education in the General Government.

W Krakowie ośrodkiem tajnych kompletów studenckich był rektor **Władysław Szafer**. Organizację i prowadzenie tajnego nauczania powierzono **Mieczysławowi Maleckiemu** (pełnomocnik Rektora ds. Tajnego Nauczania). Urzędował przy ul. Podwale 2 (Westring 47) – kierował zgłaszających się kandydatów do odpowiednich grup. Pracowni Słownika niemieckich zapożyczeń w polszczyźnie – filia Institut für Deutsche Ostarbeit w Krakowie – naprzeciw Collegium Nowum JJ.

In Kraków, underground education was headed by the rector **Władysław Szafer**. Organisation and the management of secret teaching were responsibilities of **Mieczysław Malecki** (Rector's Representative for Secret Teaching). He officiated at 2 Podwale Street (47 Westring) and directed candidates to respective groups. Laboratory for the Dictionary of German loanwords in the Polish language – a branch of the Institut für Deutsche Ostarbeit in Kraków – opposite to Collegium Nowum JJ.

**NE CEDAT ACADEMIA ! - AKADEMIA NIE PODDAJE SIĘ...
THE ACADEMY SHALL NOT GIVE UP...**

**OSRODKI TAJNEGO NAUCZANIA GEOGRAFII NA POZIOMIE UNIWERSYTECKIM
INSTITUTIONS WITH SECRET TEACHING OF GEOGRAPHY AT UNIVERSITY LEVEL**

Kraków/ Krakow:
 - Uniwersytet Jagielloński / Jagiellonian University – Józef Szaffarski, Stanisław Leszczycki, Mieczysław Kłimaszewski, Zofia Figlewicz, Julian Tokarski.
 - Akademia Handlowa / Academy of Commerce – Walenty Wind, Józef Szaffarski, Stanisław Korbel

Włocławek/ Włocławek:
 - Uniwersytet Włocławski / University of Włocławek – August Zierhofer, Aleksander Kosiba,
 - Akademia Handlu Zagranicznego / Academy of Foreign Trade – August Zierhofer, Julian Czyżewski, Aleksander Kosiba.

Puławy/ Pulawy:
 - Państwowy Instytut Naukowy Gospodarki Wiejskiej-Wyższe Studium Kospiracyjne National Research Institute for Rural Economy - Underground College – Włodzisław Gustaw Zirkiewicz, Stanisław Sebastian Bac

Warszawa / Warsaw:
 - Uniwersytet Warszawski / University of Warsaw – Stanisław Lenowicz, Stanisław Srokowski, Stanisław Pietkiewicz, Romuald Gumiński, Jan Samsonowicz, Zbigniew Sójkowski, Stanisław Poniatowski, Maria Polaczowska, Anna d'Abancourt-Koczwara.
 - Szkoła Główna Handlowa / Warsaw School of Economics – Jerzy Łub, Antoni Sukrowski.

W Katowicach
 August Zierhofer (1897-1940), docent w Włocławku
 Leon Stefan Batory w Włocławku, Poznań, Włocławek
 Władysław Dąbowski (1902-1942), asystent geografa Uniwersytetu Stefana Batorego w Włocławku, Poznań, Włocławek
 Stanisław Kubiśki (1909-1942), inżynier, prac. PKM, Warszawa
 Edward Kazimierz Korński (1909-1942), asystent geografa UW, prac. Inst. Kult. Poln. Warszawa
 Jerzy Ławickowski (1901-1942), polk WW, geograf, kwaterant Wojennego Instytutu Geograficznego, Warszawa
 Piotr Jan Szwarczyński (1909-1942), asystent geografa UW, naszytka, Warszawa
 Wiktor Machaj da Palena (1905-1942), b. asystent Zakładu Geograficznego UW, prac. Zakładu Geologii i Paleontologii Państwowej Szkoły Wyższej, Łódź; Muzeum Sztuki w Katowicach, wiceprez. MKWD, Łódź
 Stanisław Gęsiński (1905-1942), kwaterant Zakładu Antropologii UW, asystent w procesie przywożenia WW, węgelnik, węgelnik, węgelnik w węgelnik w Włocławku

Fragmenty planów poświęconych nauczaniu w konspiracji, udziałowi geografów w działaniach wojennych, martyrologii ...

**W OBOZACH JENIECKICH RÓWNIEŻ I REALIZOWANO PRACĘ NAUKOWĄ
EDUCATION AND IMPLEMENTATION IN PRISONER-OF-WAR CAMPS.**

- **Doblegniewo** (OFag Woldenberg II-C Association): Jerzy Kondracki, Juliusz Jerzy Miodziejowski, Tadeusz Zebrow, Władysław Kowalski.
 - **Prenzlau** (OFag II-A), Neubrandenburg: Mieczysław Dorczyński.

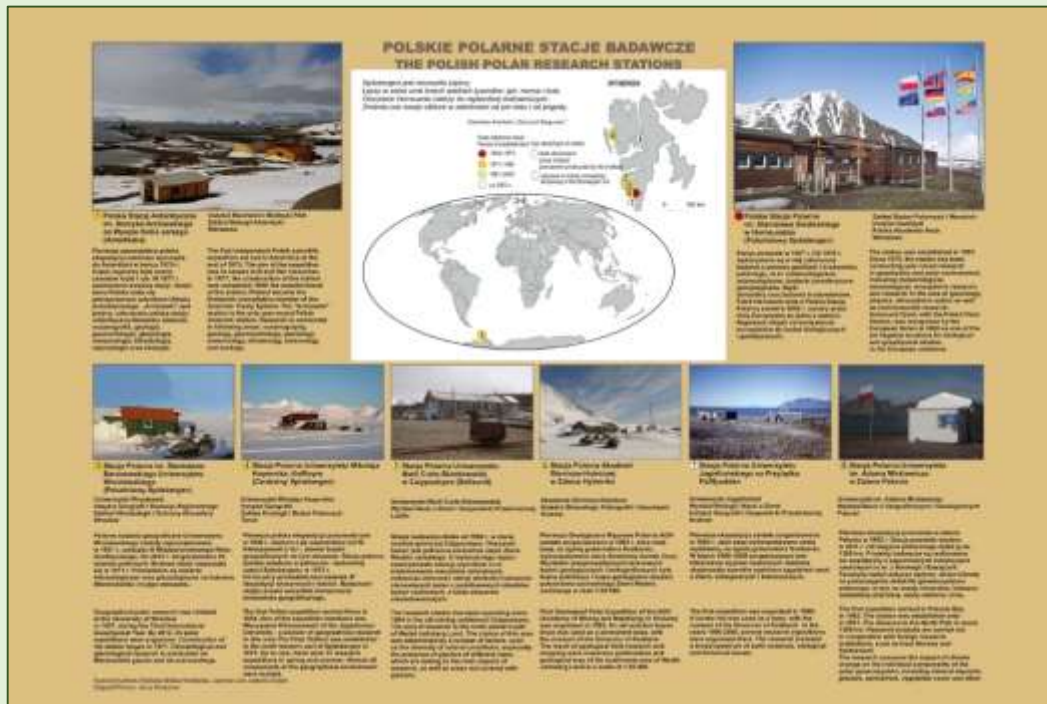
Funkcje pełnione przez geografów / Functions performed by geographers

- **August Zierhofer** – członek komórek Główna AK; kierownik komórki kontroli rektor kospiracyjnej Akademii Handlu Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego a member of an underground higher education unit for counterpropaganda and misinformation of Foreign Trade in Lodz; Dean of the underground University of Lodz
 - **Stanisław Pietkiewicz** – przedstawiciel na Kraj / representative of scientists at the

ZAUŁEK ESTREICHERA przy Kolegium Maius

prezentacja współczesnej
geografii polskiej

Plansze ukazywały zagadnienia geografii z drugiej połowy XX i początku XXI wieku. Przygotowane zostały przez dr hab. Izabelę Sołjan i dr hab. Elżbietę Bilską-Wodecką z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ. Dostępne od świtu do zmroku przez oddzielne wejście od ulicy Św. Anny.



[link do strony wystawy - plansze](#)





Folder wystawy



[link do folderu – wersja angielska](#)



[link do folderu – wersja polska](#)

Wystawa adresowana była do gości polskich i zagranicznych. Opisy i materiały były przygotowane w językach: polskim i angielskim.

1793	II rozbiór Polski (Rosja, Prusy)	2nd partition of Poland (Russia, Prussia)
1795	III rozbiór Polski (Rosja, Prusy, Austria)	3rd partition of Poland (Russia, Prussia, Austria)
SALA III: Początki nowożytnej geografii polskiej/ ROOM 3: The beginnings of modern geography in Poland		
1795-1918	czasy niewoli	the time of bondage;
1807	Księstwo Warszawskie	Duchy of Warsaw
1815	Królestwo Polskie	(Congress) Kingdom of Poland
SALA IV: Specjalizacja w nauce/ ROOM 4: science disciplines		
1918-1939	II Rzeczpospolita	2nd Republic of Poland;
1939-1945	II wojna światowa	World War II

[link do planszy wprowadzającej](#)

Chcąc ułatwić odbiór wystawy przygotowaliśmy schemat, który pozwalał na osadzenie w czasie głównych wydarzeń z historii geografii polskiej. Oprócz dat, poziomem odniesienia były wydarzenia historyczno-polityczne, jakie zachodziły w naszym kraju.

Lekcje muzealne

Przygotowano również program lekcji muzealnych. Każda lekcja zaczynała się krótkim wprowadzeniem na wystawie a następnie była część praktyczna. Zgromadzone na ekspozycji mapy i przyrządy pomiarowe służyły jako pomoce dydaktyczne. Zajęcia prowadzone były przez Pana Michała Zatorskiego - doktoranta z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ.

[link do strony wystawy – lekcje muzealne](#)

OFERTA LEKCJI MUZEALNYCH Z GEOGRAFII

W ramach wystawy przygotowana została oferta lekcji muzealnych dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich. Obejmować będą następujące tematy:

1. Mapa jako warsztat geografa uczniowie będą się mogli dowiedzieć jak analizować wyniki badań za pomocą mapy, jakie są rodzaje skal mapy i co to oznacza w praktyce a przede wszystkim jak powstaje mapa i w jaki sposób zbiór danych może być pokazany w formie graficznej.

2. Pogoda a klimat czy pogoda oznacza to samo co klimat, jak geografowie przyczynili się do poznania atmosfery, jak badamy obecnie czynniki pogody a jak kiedyś- a nawet własnoręcznie narysować klimatogram.

3. Rzeźba terenu i jej odczytywanie na mapie topograficznej jak duży był wkład geografów w poznanie i opisanie budowy powierzchni Ziemi, jak na mapie można odnaleźć ślady procesów kształtujących powierzchnię naszej planety, jak orientować się przy użyciu mapy topograficznej gdy zawodzi GPS, można będzie też własnoręcznie sporządzić profil hipsometryczny.

4. Rozwój geografii i nauk geograficznych jak mapy tematyczne pokazują w sposób syntetyczny pracę geografa, jak formowała się geografia jako nauka akademicka, co robi geograf i gdzie widać wyniki jego badań.

od poniedziałku do piątku 8-15
sobota 9-15
Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego
ul. Jagiellońska 15, Kraków

Jak zamówić lekcje i ile to kosztuje?

- ✓ lekcja - 5 zł/os.
- ✓ lekcja + wystawa geograficzna +wystawa interaktywna - 10 zł/os.
- ✓ lekcja + wystawa geograficzna +zwiedzanie stałej ekspozycji - 10 zł/os.
- ✓ lekcja + wystawa geograficzna+ zwiedzanie stałej ekspozycji + wystawa interaktywna *Wszystko jest liczbą* - 14 zł/os.

Kontakt - rezerwacja lekcji: Joanna Ślaga
joanna_slaga@tlen.pl lub
joanna.slaga@uj.edu.pl

W mailu proszę podać dogodny dla Państwa terminy, wybrany temat lekcji, liczbę uczniów i ich wiek telefon i mail osoby, z którą można się kontaktować.

1 października-22 stycznia 2015 r.
sprawy merytoryczne:

dr Małgorzata Taborska 12 663 13 18





Wernisaż był również wydarzeniem w świecie geografów. Zaproszeni zostali uczestnicy Konferencji. Gości powitał prof. dr hab. Piotr Laider – Prorektor UJ i dr hab. Krzysztof Stopka, prof. UJ – dyrektor Muzeum. Słowo wstępne powiedzieli prof. dr hab. Marek Drewnik – przewodniczący Komitetu Organizacyjnego KR IGU i Prof. Vladimir Kolosov – Przewodniczący IGU.

WERNISAŻ 18 SIERPNI 2014 ROKU DZIEDZINIEC COLLEGIUM MAIUS



Prof. A. Jackowski oprowadza Prof. V. Kolosova podczas wernisażu.



<http://www.650.uj.edu.pl/2014/08/20/wernisaz-wystawy-rozwoj-mysli-geograficznej-w-polsce/>

<http://www.geo.uj.edu.pl/fotos.php?id=20140818&menu=4>

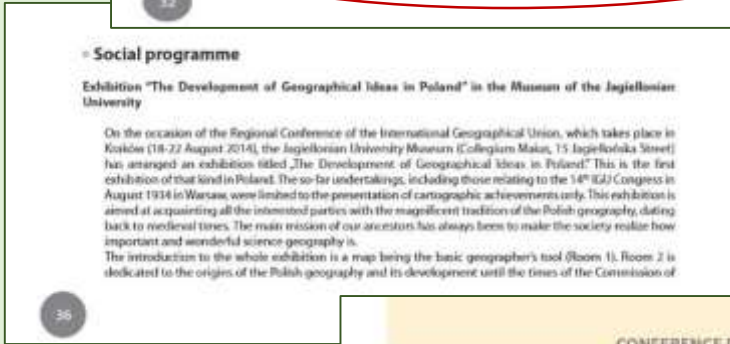
http://www.maius.uj.edu.pl/muzeum/wydarzenia/-/journal_content/56_INSTANCE_L8PrmUY98qGR/11876392/63869066



Impulsem do zorganizowania wystawy była Regionalna Konferencja Międzynarodowej Unii Geograficznej (International Geographical Union), której obrady odbywały się w sierpniu 2014 r. w Krakowie

Konferencja była najbardziej znaczącym wydarzeniem w świecie polskiej geografii – poprzednio taką rangę miały obrady ogólnoświatowego XIV Kongresu Międzynarodowej Unii Geograficznej (IGU) w 1934 roku.

Wśród blisko 2 000 zgłoszonych uczestników byli przedstawiciele wszystkich krajów europejskich. Wystawa miała na celu przybliżyć nasz wkład w rozwój geografii europejskiej oraz światowej.



Wśród gości zwiedzających wystawę byli przedstawiciele różnych narodowości...



I ♥ Science!
Ann, Belgium, 12/03/14

Belle exposition avec des objets remarquables
Spec. Rana Galun 25/9/2014
Bijzonder aardige presentatie van de
geografie, mijn geografiebuit gaat
weer op.
Dull. 25/9/2014

Pouze jedna wykładna - należałoby zrealizować
nawzajemnie geografii, aby przybyli tu wraz
z nami.
28 2014v.

23.11.2014
Jesteś mi dumny z naszego
festywalnego dziełach.
Władze Polskiego Towarzystwa G

بريهان
زوارت بختاي ملكي ميا شوق آند اعزازنا القريب
تنگه و خندا خندا شوي.
قال تقينا قلبه ربي كذبت هذا القشتيق بيقين
المزور ب القسري
الصديق مولانا حسن من المغرب وما لفظ بعون من العالمة
قتت موزة رة هذا الكمان رافة عودتها من الرسم . وكم قويدت لوزة
البعان قنكي من صبح عودات احداث العرب . كذا سيرة العلة تعرفت
لانا وعلنا من انيس

Sarkane gratulacje za zorganizowanie
wspaniałej wystawy dorobku polski
geograf
Gratulations
Leszek Kosciński
Zs Zsali'ska
Jana Tscharda
Bij Hoorlijkke van de...
1. Puzan...
Tscharda...

Relacje z wystawy:

Kronika TVP Kraków, 18 sierpnia 2015, godz. 22.00 (00:09:00 – 00:09:45) – migawki z wystawy. <http://krakow.tvp.pl/16481908/18-viii-2014-godz-2200>

Film na stronie Muzeum UJ.

Galeria na stronie wystawy.



← Geograficzna wystawa w Kolegium Maius. *Alma Mater* 2014, zeszyt 168, s. 36-39.

Antoni Jackowski, Kongres geografów tak ważny jak olimpiada. *Dziennik Polski* 19 VIII 2014 – informacja o Kongresie, wspomniana jest wystawa.

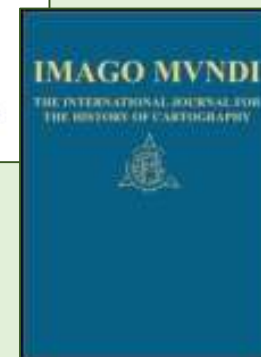
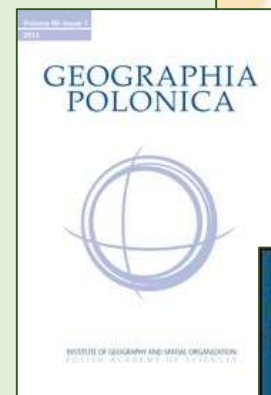
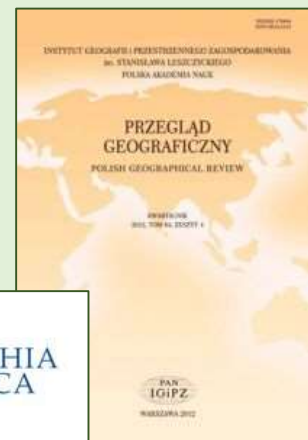
W druku:

Antoni Jackowski, Wystawa o dziejach geografii polskiej w Muzeum UJ, *Przegląd Geograficzny*, 2015, zeszyt 1.

Antoni Jackowski, Małgorzata Taborska, Wystawa Rozwój myśli geograficznej w Polsce. *Geographia Polonica* 2015 zeszyt 1.

Lucyna Szaniawska, *Imago Mundi. The International Journal for the History of Cartography*, blok Chronicle, 2015, zeszyt 2.

Lucyna Szaniawska, *Polski Przegląd Kartograficzny* – recenzja wystawy, 2014, zeszyt 4.



Odbiór wystawy

Ekspozycja uwzględniona została w sesjach Polskiej Akademii Umiejętności, Małopolskiej Nocy Naukowców czy spotkaniach Klubu Przewodników Beskidzkich.

Informacje można było znaleźć również na stronach poszczególnych instytutów geograficznych, kuratorów oświaty i szkół – jako raporty i wspomnienia z odbytych zajęć:



Oprócz tradycyjnych portali informacyjnych (Karnet, Zwiedzanie Krakowa itp.) jej recenzje pojawiały się na portalach tematycznych, chociażby Nauka w Polsce PAP. Wpisana została również w obchody 650-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego.

GEOFORUM

pap Nauka w Polsce serwis PAP poświęcony polskiej nauce

dziewieje.pl portal historyczny